

4. Помиткіна Л. В. Використання наративного методу у процесі дослідження особливостей професійного самовизначення студентської молоді. *Edukacja zawodowa i ustawiczna*. Akademia Pedagogiki Specjalnej im. Marii Grzegorzewskiej w Warszawie. Warszawa, 2016. С. 283–291.
5. Mykhailenko H., Antonets M. Peculiarities of the EMI model as an educational approach in the UK and Ukraine. *Витоки педагогічної майстерності*. 2024. Вип. 34. № 2. С. 155–159.
6. Stringer T., Stringer S. *New Hope: A Theodramatic Approach to Trauma Healing*. July 15, 2020.

КРИТЕРІЇ СОЦІАЛЬНОЇ РЕАБІЛІТАЦІЇ ОСІБ З ІНВАЛІДНІСТЮ ВНАСЛІДОК ВІЙНИ В УМОВАХ ЦЕНТРІВ

Запитецький Андрій

Український державний університет імені Михайла Драгоманова

a.o.zapitetskyi@udu.edu.ua

Науковий керівник: Міхеєва Оксана

Постановка проблеми. Повномасштабна війна в Україні призвела до значного зростання кількості осіб з інвалідністю, які отримали фізичні та психологічні травми. Це військовослужбовці, цивільні громадяни, жінки та діти, які постраждали від бойових дій. Соціальна реабілітація таких осіб є важливим завданням, оскільки допомагає їм повернутися до активного життя, адаптуватися до нових умов та інтегруватися в суспільство.

У сучасних умовах створюються реабілітаційні центри, які надають комплексні послуги: медичну, психологічну, соціальну підтримку, професійну орієнтацію та допомогу у працевлаштуванні. Проте існує потреба у визначенні чітких критеріїв ефективної соціальної реабілітації, що допоможе оцінити її якість та результативність.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Наукові дослідження в Україні та світі вказують на те, що соціальна реабілітація осіб з інвалідністю повинна бути комплексною та індивідуалізованою. ВООЗ та ООН наголошують на важливості забезпечення доступу до якісної медичної допомоги, освіти, соціальних послуг та працевлаштування осіб з інвалідністю.

Вітчизняні науковці у своїх дослідженнях зазначають, що ефективна реабілітація має базуватися на принципах міждисциплінарного підходу, де важливу роль відіграють не лише медики, а й соціальні працівники, психологи, юристи та представники громадських організацій.

Аспекти соціально-педагогічної реабілітації у своїх роботах розкривали О. Кравченко, О. Міхеєва, Н. Коляда, Л. Науменко тощо.

Соціальну реабілітацію військовослужбовців та учасників бойових дій описували у своїх роботах Ю. Бридніков, Н. Сайко, Г. Слосанська, В. Турбан та ін.

Аспекти соціальної роботи з військовослужбовцями висвітлено у працях І. Бондаренко, І. Трубавіної, І. Чайки та ін.

Дослідження зарубіжних фахівців (S. Schneider, J. Adams) доводять, що для успішної соціальної інтеграції осіб з інвалідністю важливе створення безбар'єрного середовища та впровадження програм інклюзивного навчання й професійної реабілітації.

Мета статті. Метою цієї статті є визначення ключових критеріїв соціальної реабілітації осіб з інвалідністю внаслідок війни в умовах спеціалізованих центрів. Це допоможе розробити ефективні стратегії адаптації таких осіб у суспільстві та підвищити якість реабілітаційних послуг.

Виклад основного матеріалу. Соціальна реабілітація осіб з інвалідністю внаслідок війни є комплексом заходів, спрямованих на відновлення їхньої здатності до активної участі в суспільному житті та інтеграції в громаду. Цей процес включає медичну, психологічну, соціальну та професійну підтримку, що надається в спеціалізованих реабілітаційних центрах. Реабілітаційні центри забезпечують комплексний підхід до відновлення осіб з інвалідністю, надаючи необхідні послуги та підтримку. Вони працюють над створенням умов для соціальної інтеграції, відновлення соціального статусу та здатності до самостійної діяльності.

Соціальна реабілітація в умовах центрів орієнтована на надання: **медичної допомоги та фізичну реабілітацію** (лікування, протезування, фізіотерапію), що передбачає відновлення фізичних функцій організму, лікування та профілактику ускладнень; **психологічну підтримку, що орієнтована на** допомогу у подоланні психологічних травм, адаптацію до нових життєвих умов (робота з психологами, подолання посттравматичного стресового розладу (ПТСР), групові тренінги, арт-терапевтичні заняття); **соціальну адаптацію, що** сприяє інтеграції осіб з інвалідністю в наслідок війни в суспільство, відновлення їх соціальних зв'язків та навичок; **професійну реабілітацію** – навчання новим професіям, організація та залучення до участі у навчальних програмах, організація перекваліфікації, сприяння працевлаштуванню; **соціальну адаптацію** – навчання самостійності, допомогу в оформленні соціальних виплат, створення спільнот підтримки [1, с. 39].

Визначення критеріїв допоможе оцінювати ефективність реабілітаційних програм та рівень соціальної реабілітованості осіб з інвалідністю внаслідок війни. На нашу думку основними критеріями можуть бути:

1. *Фізіологічний.* Цей критерій може містити показники оцінка **фізичного стану та рівню незалежності осіб з інвалідністю; показник** відновлення рухових функцій після лікування; показник ступеню самостійного пересування та самообслуговування; показник доступності необхідних реабілітаційних засобів (протези, візки тощо) [4, с. 52].

2. *Психологічний.* Тут показниками є визначення психологічного стану та емоційного благополуччя осіб з інвалідністю внаслідок війни, що дає змогу визначити зниження рівня тривожності та депресії; поліпшення якості сну та психоемоційного стану; формування навичок самоконтролю та подолання стресу [3, с. 220].

3. *Соціальний.* Даний критерій передбачає визначення показників інтеграції у суспільне життя осіб з інвалідністю, спілкування з іншими людьми;

отримання соціальних пільг та доступ до соціальних послуг; участь у громадських та волонтерських ініціативах осіб з інвалідністю в наслідок війни в умовах центру.

4. *Професійний.* Передбачає визначення аспектів отримання нової професії або повернення до колишньої роботи; визначення відсотку працевлаштованих після проходження реабілітації; участь осіб з інвалідністю внаслідок війни у програмах розвитку підприємництва для осіб з інвалідністю [2, с. 122].

Незважаючи на наявність реабілітаційних центрів, існує ряд проблем, які певним чином ускладнюють діяльність центрів та процес соціальної реабілітації осіб з інвалідністю внаслідок війни, а саме: недостатнє фінансування програм соціальної підтримки; відсутність достатньої кількості кваліфікованих спеціалістів; психологічні бар'єри у суспільстві щодо осіб з інвалідністю; проблеми із забезпеченням доступного середовища.

Уряд України спільно з міжнародними організаціями працює над розширенням можливостей реабілітації, включаючи адаптацію військових та надання послуг для людей з інвалідністю. Таким чином, соціальна реабілітація осіб з інвалідністю внаслідок війни є багатогранним процесом, що вимагає скоординованих зусиль держави, громадських організацій та міжнародних партнерів для забезпечення повноцінної інтеграції постраждалих осіб у суспільство.

Висновки і перспективи подальших досліджень. Соціальна реабілітація осіб з інвалідністю внаслідок війни є багаторівневим процесом, що охоплює медичний, психологічний, соціальний та професійний аспекти. Визначені критерії (фізичний, психологічний, соціальний та професійний) можуть бути використані для оцінки ефективності роботи реабілітаційних центрів та надання ними соціальних послуг і підтримки. Подальші дослідження можуть бути спрямовані на: аналіз успішних міжнародних практик реабілітації; провадження цифрових технологій у процес реабілітації; вивчення довготривалих наслідків війни для осіб з інвалідністю.

Створення ефективної системи соціальної реабілітації сприятиме не лише відновленню постраждалих осіб, а й їхній повноцінній інтеграції у суспільство, що є важливим для післявоєнної відбудови України.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Кравченко О., Швець В., Мельник Л. Роль ветеранських організацій у реінтеграції та психологічній реабілітації ветеранів з інвалідністю в умовах військового та повоєнного часу. *Психологічний журнал*. 2024. № 11. С. 37–44.
2. Міхеєва О. Ю. Соціальна реабілітація осіб з інвалідністю: закордонний досвід. Соціальна робота: реалії та перспективи : зб. наук. пр. Всеукр. наук.-практ. конф., присвяч. 110-річчю Полт. нац. пед. ун-та імені В. Г. Короленка, м. Полтава, 9–10 трав. 2024 р. / за заг. ред. Н. О. Сайко, В. І. Березан. Полтава, 2024. С. 120–124.

3. Сайко Н. Соціальна робота з військовими та ветеранами російсько-української війни. *Витоки педагогічної майстерності*. 2024. № 34. С. 218–222.
4. Слосанська Г., Горішна Н., Бибик Д., Криницька І. Соціальна підтримка ветеранів/ветеранок російсько-української війни та їх сімей у воєнний та повоєнний час. *Social Work and Education*. 2023. Vol. 10. No. 1. P. 47–62.
5. Трубавіна І. М., Цибулько Л. Г., Мартинюк А. Ю. Соціальна робота з військовослужбовцями та членами їх сімей та військово-соціальна робота в Україні: історичний аспект і закордонний досвід. *Науковий вісник Ужгородського національного університету. Педагогіка. Соціальна робота*. 2021. № 1 (48). С. 414–418.
6. Турбан В. В. Реабілітаційна та реінтеграційна робота з військовослужбовцями, учасниками бойових дій, в центрах соціальних служб: етичний аспект. *Творча спадщина Г. С. Костюка: історія та сучасність*. 2021. С. 336–345.
7. Чайка І. Ю., Бондаренко І. Ю. Особливості соціальної роботи з ветеранами антитерористичної операції в Україні в державних організаціях соціальної сфери. *Теорія і практика сучасної психології*. 2019. № 1, 2. С. 177–183.

СОЦІАЛЬНА АДАПТАЦІЯ МОЛОДОГО ПОКОЛІННЯ ЗАСОБАМИ МУЗИЧНОГО МИСТЕЦТВА

Ірклієнко Вікторія

Полтавський національний педагогічний університет імені В. Г. Короленка
vita.irka2@gmail.com

Постановка проблеми. Питання адаптації молодого покоління у країні воєнного часу обумовлена сучасними викликами та тенденціями розвитку суспільства. У світі, де молодь стикається з численними соціальними, психологічними та емоційними труднощами, питання адаптації до соціального середовища набуває особливого значення. Процеси глобалізації, цифровізації, а також розширення інформаційних технологій суттєво впливають на соціальні взаємодії та емоційний стан молодого покоління. Зростання рівня стресу у період воєнного часу потребує підтримки молодого покоління щодо самовираження та інтегрування в суспільство, де музичне мистецтво виступає потужним інструментом для формування емоційної стабільності, розвитку комунікативних навичок, творчої самореалізації та формування соціальних навичок. Музика є універсальною мовою, яка дозволяє людям виражати емоції, будувати зв'язки з іншими та містить підтримку в складних життєвих ситуаціях. Вона допомагає розвитку емпатії, толерантності та міжкультурного розуміння, що є складниками успішної соціальної адаптації. Завдяки участі в музичних колективах, молодь набуває навичок командної роботи, розвиває відповідальність та лідерство.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Тема соціальної адаптації молодого покоління засобами музичного мистецтва є міждисциплінарною та